

УДК 378.147.043.8:[37.011.3-051:78

DOI:

Тарас Пухальський, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри музичного мистецтва
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
Марія Кузів, кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри музичного мистецтва
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВОКАЛЬНО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто проблему організації дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва у циклі вокально-хорових дисциплін, проаналізовано її з позиції освітніх підходів та нормативних документів. Виокремлено причини низької продуктивності дистанційних занять вокально-хорових дисциплін, які пов'язані із особливостями інформаційно-комунікаційних технологій. Запропоновано авторський підхід до розв'язання означеної проблеми, який полягає у застосуванні змішаних та комбінованих форм освітнього процесу.

Ключові слова: дистанційне навчання; інформаційно-комунікаційні технології; професійна підготовка; учитель музичного мистецтва; вокально-хорові дисципліни.

Табл. 1. Літ. 12.

**Taras Pukhalskyi, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the Music Art Department
Kamyanets-Podilskyi Ivan Ohiyenko National University**

**Mariia Kuziv, Ph.D. (Art History), Senior Lecturer of the Music Art Department
Kamyanets-Podilskyi Ivan Ohiyenko National University**

PECULIARITIES OF REMOTE LEARNING ORGANIZATION IN VOCAL AND CHORAL TRAINING FOR FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART

The article examines remote learning organization of future music teachers in the cycle of vocal and choral disciplines and analyzes it from the standpoint of educational approaches and normative documents. Focusing attention on certain differences in the content of professional training between traditional and remote forms of education, the author draws attention to the negative trend of remote vocal and choral education, which consists in excessive concentration on the theoretical component of education and a decrease in the practical share of musical and performing activities, which goes against strategic goals of national education reform, i.e. the transition from an informational and reproductive format of education to a competency-based one.

The analysis of teaching vocal and choral disciplines in institutions of higher education during the period of quarantine restrictions made it possible to single out the main features and limitations of information and communication technologies that prevent their effective use in music and performing activities. The author revealed the specifics of teaching vocal and choral disciplines (choir studies, choral class, choral conducting, voice production) and substantiated the need to develop new approaches to their remote learning organization, which will enable the realization of the goals and tasks of professional training for future music teachers in new educational realia.

It is suggested to use a mixed form of the educational process, which consists in the application of combined training formats within three main categories of training courses: informational and methodological (psychological-pedagogical, musical-theoretical), group and individual musical-practical disciplines. With the help of a combined approach, various combinations of face-to-face and remote forms of learning between different categories of disciplines have been implemented within the same educational course, which allows building an individual trajectory of the student's professional development, based on the methodological achievements of the traditional system of vocal and choral training and innovative possibilities of remote learning technologies. It is noted that this approach to the organization of vocal and choral training can be applied to other musical and performance disciplines of professional training for future music teachers.

Keywords: remote learning; information and communication technologies; professional training; teacher of music art; vocal and choral disciplines.

Постановка проблеми. За роки повномасштабна військова агресія РФ проти
безпрецедентних викликів, таких як України, національна система освіти зазнала
світова пандемія Covid-19 та глибоких трансформацій, раптово вступивши в еру

віддаленого навчання без належної на те підготовки. Масова інтеграція дистанційних технологій навчання у систему професійної підготовки допомогла швидко відновити навчання в умовах карантинних обмежень, але перехід на новий рівень взаємодії в освітньому процесі не завершено повністю через низку перешкод, які пов'язані не лише з питаннями використання інформаційно-комунікаційних технологій, а виходять далеко за їх межі. Цей перехід суттєво ускладнюється специфікою окремих мистецьких спеціальностей (учителів музичного мистецтва зокрема), за якими підготовка відбувається в особливій системі практичних професійних дисциплін і вимагає більш ретельної науково-методичної розробки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженням дистанційної освіти тривалий період займаються як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, але найбільший інтерес до цієї проблеми виявився впродовж останніх кількох років після початку світової пандемії. Серед широкого кола питань вищої освіти, пов'язаних із дистанційним навчанням, науковцями вивчаються: тенденції розвитку та зарубіжний досвід організації дистанційного навчання (Б. Шуневич); технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України (С. Сисоєва, К. Осадча); сучасні тенденції дистанційного навчання у системі вищої освіти (Т. Ярошенко); шляхи впровадження дистанційного навчання в Україні (В. Кухаренко, В. Бондаренко); шляхи подолання труднощів використання технологій дистанційного навчання (Н. Самолук, М. Швець); реалії та перспективи дистанційного навчання (Ю. Мальований); методологія створення та супроводу дистанційних навчальних курсів (А. Прокопенко, Є. Підчасов, В. Москаленко, С. Доценко, В. Лебедева); організація самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання (О. Тамаркіна); проведення дистанційних екзаменів (Б. Шуневич); підвищення мотивації студентів до дистанційного навчання (О. Дробот) тощо.

Проблемам використання технологій дистанційного навчання у структурі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва присвятили свої праці І. Барановська, О. Бордюк, Л. Васильєва, Н. Воронова, Г. Гаврілова, Н. Мозгальова та ін. Автори вивчають питання розробки дистанційних курсів з музичних дисциплін, використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, формування їх готовності, самостійності та досвіду використання технологій дистанційного навчання тощо. Дослідженням

питань організації дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва у циклі вокально-хорових дисциплін займаються Є. Карпенко, Л. Качуринець, Я. Кириленко, Т. Кокарева, К. Кушнір, Н. Лановенко-Мельник, І. Матійчин, С. Цюра та ін. Аналіз цих досліджень засвідчує високий інтерес науковців до питань вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у період дистанційного навчання, проте авторські напрацювання зосереджені на розв'язанні окремих аспектів означеної проблеми, а її складність та різносторонність потребує глибокого наукового вивчення.

Мета статті – дослідити особливості та проблеми організації дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва у циклі вокально-хорових дисциплін і висвітлити шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Ще до початку світової пандемії дистанційна освіта почала набувати широкої популярності у західних країнах як максимально ліберальний спосіб отримати додаткову спеціалізацію, підвищити кваліфікацію чи кардинально змінити спеціальність, не змінюючи звичний хід життя. Проте з масовим переходом навчання з офлайн на онлайн відбулось також переосмислення дистанційної освіти як явища, а тотальна інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес дозволила розглядати дистанційне навчання не як окремий вид освіти, а як “форму організації навчального процесу у закладах освіти, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання”, що затверджено у Положеннях про дистанційне навчання МОН України [11]. Отже, розглядати дистанційне навчання варто як форму здобуття освіти, а дистанційні технології (психолого-педагогічні, інформаційно-комунікаційні) як засіб реалізації освітнього процесу. Саме таке розуміння, на наш погляд, надає правильного вектора у модернізації підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, що полягає в адаптації традиційної системи до умов дистанційного навчання з урахуванням специфіки спеціальності та засад компетентнісного підходу.

Основним напрямом реформи національної освіти всіх рівнів став перехід від інформаційно-репродуктивної парадигми до компетентнісної, що віддзеркалено у низці державних документів (Закон про освіту, Закон про вищу освіту, Концепція розвитку освіти України на період до 2025 р. та ін.). Трансформаційні процеси тривають, проте уже на нинішньому етапі зрозуміло, що дистанційне навчання не має зводитися лише до обміну

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВОКАЛЬНО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

інформацією, а діяльнісний підхід надалі залишається одним із основних орієнтирів у модернізації системи професійної підготовки фахівців. Найперше діяльнісна основа професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва реалізується у музичному виконавстві – складній комплексній та інтегративній музично-педагогічній діяльності, а тому надмірна концентрація на інформаційній складовій, що часто відбувалося при переході на дистанційну форму навчання, може негативно позначитися на якості їх вокально-хорової підготовки у тривалій перспективі. Як показує практика, навіть досконале знання теорії та методики роботи не може замінити студенту вмінь, навичок і досвіду виконавської діяльності, здобутих у живому спілкуванні з хором колективом у ролі керівника чи хориста, на індивідуальних практичних заняттях з основного музичного інструменту, постановки голосу та хорового диригування у ролі виконавця.

Основними причинами, які перешкоджають повноцінному проведенню занять з музично-виконавських дисциплін у дистанційній формі навчання, стала технічна недосконалість та особливості інформаційно-комунікаційних технологій. Аналіз практики викладання вокально-хорових дисциплін у формі відеоконференції за допомогою популярних сервісів дистанційного відеозв'язку (Zoom, Google Meet, Skype, Viber та ін.) дозволив виокремити найбільш поширені причини низької продуктивності занять таких занять:

- низька якість аудіопотоку, яка позначається на музичному звуці, його амплітудній характеристиці, тембрі, динаміці, атаці тощо;

- затримка аудіоряду, яка може становити від 0,2 до 200 мс, що унеможливає будь-яке ансамблеве хорове виконання онлайн чи роботу з концертмейстером;

- розбіжність відео- та аудіоряду, низька роздільна здатність, зависання, звукові пропуски, асинхронність, поляризація позначаються на можливості викладача проаналізувати виконання музичного твору студентом та дати йому рекомендації;

- відсутність тактильних відчуттів позначається на правильності формування виконавського апарату;

- складність технічної організації практичних онлайн-занять демотивує студентів;

- емоційний бар'єр між викладачем та студентом позначається на інтерпретації музичних творів тощо.

Варто зауважити, що використання додаткового

професійного музичного обладнання (звукових комп'ютерних карт, студійних мікрофонів, мікшерів тощо) суттєво не підвищує якість онлайн-заняття через обмеження та особливості самих інформаційно-комунікаційних систем, а висока вартість таких пристроїв та складність їх налаштування не дає можливості студентам цим обладнанням користуватися.

Зважаючи на зазначені проблеми та виклики, які постали перед закладами освіти через пандемію та військові дії, є гостра необхідність виробити такий підхід до організації дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва у циклі вокально-хорових дисциплін, який уможливить зберегти належний рівень професійної підготовки та акцент на виконавській діяльності студентів навіть за умов тривалого періоду онлайн-навчання.

Під час організації дистанційного навчання у циклі вокально-хорових дисциплін (хорознавстві, хоровому класі, хоровому диригуванні, постановці голосу) варто зважати на їх специфіку і систему нерозривних взаємозв'язків між ними та іншими дисциплінами професійної підготовки. Навчальний курс "Хорознавство" забезпечує теоретичну готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової діяльності зі школярами, а його адаптація до формату дистанційного навчання, за належного навчально-методичного керівництва, лише збагатить навчальні заняття новими мультимедійними можливостями, форматами взаємодії між викладачем та студентами, методами оцінювання навчальних досягнень тощо. Зовсім інша ситуація з дисциплінами "Хоровий клас", "Хорове диригування" та "Постановка голосу", які є практико-орієнтованими курсами, а їх основу складає виконавська діяльність. Вивчення цих навчальних дисциплін викликало найбільше труднощів у період карантинних обмежень.

Хоровий клас – це своєрідна практична лабораторія, яка передовсім дає можливість майбутнім учителям музичного мистецтва розвиватися як хористам (здобувати та вдосконалювати практичні навички колективної співацької діяльності, розвивати музичний слух, інтонаційні, ритмічні, художні навички, музичний смак тощо) і як керівникам хорових колективів (вдосконалювати диригентські та хормейстерські вміння і навички, поглиблювати методичну підготовку, розвивати аналітичні музично-слухові вміння, які дають змогу діагностувати якість хорової звучності та, за наявності проблем, розв'язати їх, добираючи відповідні методичні прийоми залежно від педагогічної та художньої мети).

На початку пандемії у період певної невизначеності частина педагогів будували дистанційні версії навчальних курсів з хорового класу, концентруючись переважно на теоретичних питаннях хорознавства та методичних аспектах роботи з хором колективом. Зауважимо, що такий підхід може бути виправданим лише за умови, що у студентів уже є певний сформований досвід роботи з хором, а терміни дистанційного періоду будуть нетривалими. Однак, як показує практика, не всі студенти, які добре володіють методичними знаннями, можуть реалізувати їх у практичній роботі з хором через те, що розв'язання більшості завдань пов'язане не стільки з виконанням формальних алгоритмізованих дій, як з надзвичайно високою варіабельністю та унікальністю педагогічних ситуацій у роботі кожного студента над конкретним хором твором, а тому методична стратегія роботи з хором буде залежати від його практичної підготовленості, виконавської майстерності, художнього задуму, інтерпретації, а також від виконавсько-професійного рівня самого колективу. З іншого боку, в Україні уже сьогодні дистанційне навчання з перемінною частотою триває майже три роки, а тому за такою логікою віддаленого хорового навчання, може виникнути ситуація, коли майбутні учителі музичного мистецтва за увесь термін навчання у закладі вищої освіти не зможуть набути необхідного "живого" практичного досвіду роботи з хором, що може негативно позначитися на їх готовності до вокально-хорової роботи зі школярами, якщо не змінювати формальні підходи до організації освітнього процесу у період дистанційного навчання.

Цікавим є досвід використання технології віртуального хору, яку активно застосовує у своїй творчості та концертній діяльності американський композитор та диригент Ерік Вайтакер, яка полягає у почерговому відеозаписі виконання хорових партій учасниками колективу з наступним їх об'єднанням у єдиний хор за допомогою програмного забезпечення [2; 4]. Попри тривалий та складний процес комп'ютерної обробки матеріалу, така форма роботи на хоровими творами має значний мотиваційний потенціал, стимулює навчальну діяльність та інтерес до хорової творчості, але не дає можливості повноцінно реалізувати навчальні цілі дисципліни "Хоровий клас", адже студенти втрачають навички колективного співу, а у ролі диригента вони позбавлені можливості впливати на процес виконання музичного твору хором. Технологію віртуального хору, на наш погляд, варто застосовувати не як альтернативу повноцінному

хоровому виконанню, а як додаткову форму навчання, яка дає можливість стимулювати дистанційну роботу студентів шляхом аудіовізуалізації результатів їх навчальної діяльності.

Однією з основних базових професійних дисциплін у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва є дисципліна "Постановка голосу", яка складає основу їх готовності до керівництва вокально-хоровою діяльністю школярів від сольного виконання до колективного (хорового). В організації дистанційного навчання з постановки голосу більшість педагогів-вокалістів звертають увагу на складність діагностики вокального звуку через низьку технічну якість аудіопотоку інформаційно-комунікаційних систем та сервісів зв'язку, а через недостатню можливість контролю з боку викладача це може привести до формування у студента помилкових вокально-виконавських навичок, а в окремих випадках і до шкоди голосовому апарату. Також науковці звертають увагу на важливість відповідної акустики навчальної аудиторії чи концертної зали, яка надає необхідні можливості для роботи над звуко-тембральною та емоційною палітрою виконавця, а ще створює необхідну психологічну атмосферу, чого позбавлені онлайн-заняття [9, 200].

Дистанційне вивчення хорового диригування має низку методичних труднощів, пов'язаних з комунікативною взаємодією між викладачем та студентом, а також з порушенням логічного зв'язку між набутими студентом диригентськими прийоми та відповідною реакцією на них хорового колективу. У своїх дослідженнях Я. Кириленко до таких проблем зараховує також складність у дистанційній формі навчити студента не просто повторювати рухи викладача, а добирати жести самостійно через усвідомлене розуміння мети та завдань, пов'язаних з реалізацією художнього задуму [5, 97]. Дослідниця також звертає увагу на низьку ефективність дистанційної мануальної діяльності, яка пов'язана з відсутністю у студента досвіду самостійної роботи, копіюванням жестів викладача з відеопрезентацій, неможливістю роботи з концертмейстером над інтерпретацією хорових творів, невмінням самостійно добирати технічні й виражальні прийоми тощо [5, 98]. Варто зауважити, що таких методичних труднощів диригентської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва не позбавлена навіть традиційна форма навчання. Проте у офлайн-форматі викладач може їх подолати, використовуючи вокально-слухові, тактильні, виконавські, музично-образні та інші специфічні

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВОКАЛЬНО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

методи навчання, безпосередньо впливаючи на виконавську діяльність студента, а в онлайн-форматі такої методичної можливості він не має.

Зважаючи на результати низки досліджень, які вказують на численні переваги та можливості технологій дистанційного навчання, варто зауважити, що у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва вони можуть ефективно застосовуватись у теоретичних навчальних курсах та не розв'язують, а частіше ускладнюють, проблеми викладання практико-орієнтованих дисциплін (хорового класу, хорового диригування, постановки голосу). На наш погляд, стратегію дистанційного навчання у циклі вокально-хорових дисциплін необхідно будувати на основі професійної специфіки, а тому варто використати комбінований підхід, поєднуючи офлайн та онлайн форми навчання, що дозволить забезпечити освітній процес не на основі тимчасових рішень, а налагодити збалансовану систему підготовки.

У період карантинних обмежень, пов'язаних з пандемією Covid-19, запропонований підхід до організації дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва реалізовувався у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Для цього було розмежовано навчальні дисципліни за специфікою освітньої діяльності на три категорії:

1) інформаційно-методичні навчальні курси, які розроблені на основі психолого-педагогічних та музично-теоретичних дисциплін і можуть повноцінно викладатися онлайн у формі групових лекційних, практичних, семінарських та лабораторних занять (методика музичного виховання, теорія музики, сольфеджіо, гармонія, хорознавство, аналіз музичних творів та ін.);

2) навчальні музично-практичні курси, розроблені на основі дисциплін, які пов'язані з ансамблевим музичним виконавством і

викладаються у формі групових практичних занять (хоровий клас, вокальний ансамбль, оркестровий клас, ансамблева гра та ін.);

3) навчальні музично-практичні курси, розроблені на основі виконавських музичних дисциплін, які викладаються у формі індивідуального практичного заняття (хорове диригування, постановка голосу, музичний інструмент та ін.).

Таке розмежування дало можливість реалізовувати різні варіанти поєднання очних та віддалених форм організації освітнього процесу як між різними категоріями дисциплін, так і в межах окремих навчальних курсів, комбінуючи аудиторну та дистанційну форми навчання залежно від рівня епідеміологічних загроз, обмежень за кількістю осіб в аудиторіях тощо (табл. 1):

Застосовуючи такий підхід у викладанні вокально-хорових дисциплін на тривалому проміжку часу (семестр, навчальний рік), можна максимально, наскільки це можливо, зберегти традиційну систему музично-виконавської підготовки в умовах дистанційного навчання. За даними таблиці також простежується певна закономірність, яка вказує на специфіку дисциплін вокально-хорової підготовки та певні можливості їх адаптації до умов змішаного освітнього процесу: хорознавство, яке належить до першої групи, найкраще адаптується до онлайн-навчання; хоровий клас, який належить до другої категорії, потребує як мінімум паритетного співвідношення між аудиторною та дистанційною роботою; дисципліни "Хорове диригування" та "Постановка голосу", які належить до третьої категорії дисциплін, вимагають проведення більшої частини навчальних занять в офлайн-форматі.

У межах комбінованих форматів проведення групових та індивідуальних занять важливою

Таблиця 1.

**Форми організації освітнього процесу
у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва**

Форма освітнього процесу	Формат проведення навчальних занять		
	1) психолого-педагогічні та музично-теоретичні дисципліни	2) музично-практичні дисципліни (групові)	3) музично-практичні дисципліни (індивідуальні)
очна	офлайн	офлайн	офлайн
змішана	онлайн	офлайн	офлайн
змішана	онлайн	комбінований	офлайн
змішана	онлайн	комбінований	комбінований
змішана	онлайн	онлайн	комбінований
дистанційна	онлайн	онлайн	онлайн

умовою результативного навчання стане здатність викладача до вдалого поєднання очних та дистанційних занять, що забезпечить можливість реалізації особистісно орієнтованого підходу та прокладання індивідуальної траєкторії професійного розвитку студента, зважаючи на методичну доцільність, очікуваний педагогічний результат, соціальну й епідеміологічну ситуацію. Наприклад, певну частину онлайн-занять з хорового класу можна приділити вивченню хорових партій, спочатку працюючи індивідуально з кожним студентом чи хоровою партією, а згодом на офлайн-заняттях можна продовжити роботу над колективним виконанням. На індивідуальних практичних заняттях з хорового диригування та постановки голосу можна добирати формат навчання залежно від досвіду музичної діяльності студента, рівня його виконавської майстерності, стадії вивчення творів семестрової програми, стану здоров'я тощо.

Важливою особливістю дистанційного навчання є суттєве зростання ролі і значення самостійної роботи. У підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва результативна самостійна робота вимагає мінімально необхідного досвіду вокально-хорової діяльності, якого часто бракує початківцям, а тому використання комбінованого формату, на противагу лише онлайн-навчання, дозволить викладачу краще підготувати студента до самостійної роботи, проте навіть змішана форма освітнього процесу вимагає від студента сформованих базових виконавських умінь і навичок роботи над вивченням навчального репертуару.

Висновки. Проведене дослідження показало, що вокально-хорова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва – це складний та багатоаспектний процес заснований на активній виконавській діяльності, у якій реалізується широкий спектр професійних компетентностей. З початку масового переходу освітнього процесу на технології дистанційного навчання викладання вокально-хорових дисциплін суттєво ускладнилося технічними обмеженнями інформаційно-комунікаційних систем, які на сучасному етапі науково-технічного розвитку не можуть бути розв'язаними. Аналіз досліджень засвідчив, що більшість науковців розглядають інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій у вокально-хоровій підготовці як вимушене або тимчасове явище, проте кардинальні соціальні зміни вказують на безповоротність цього процесу, а тому лише нові підходи до організації дистанційного навчання дозволять забезпечити

належний рівень професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Серед можливих шляхів розв'язання означеної проблеми може стати використання комбінованого підходу в організації освітнього процесу. Заснований на особливостях музично-теоретичної та музично-виконавської підготовки розподіл вокально-хорових дисциплін по категоріям, дозволяє реалізувати різні варіанти змішаних форм навчання як між різними навчальними курсами, так і в межах окремої дисципліни, зважаючи на методичну доцільність, епідеміологічну та безпекову ситуацію. Такий підхід дає змогу максимально поєднати звичну систему підготовки з технологіями дистанційного навчання. З одного боку, це допоможе врахувати специфіку музично-виконавської діяльності зберегти закладам вищої освіти освітні традиції та якість підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, повноцінно реалізувати багаторічний навчально-методичний досвід, забезпечити студентів освітнім середовищем для творчої самореалізації в умовах широкомасштабної інформатизації освіти, а з іншого – збагатить традиційну систему вокально-хорової підготовки сучасними формами взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, новими можливостями та перспективами розвитку завдяки дистанційним технологіям навчання.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у розробці інноваційних методик дистанційного викладання вокально-хорових дисциплін та в адаптації змішаних форм професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до умов військового часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська І.Г., Мозгальова Н.Г., Барановський Д.М., Бордюк О.М. Використання засобів ІКТ у процесі дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*. Київ, 2021. Вип.150. С.21–37.
2. Віртуальні хори Еріка Вайтекера. URL: <https://ericwhitacre.com/the-virtual-choir> (дата звернення: 25.07.2022).
3. Карпенко Є. Дистанційне вивчення хорових дисциплін: втрати та знахідки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Видавничий дім "Гельветика", 2021. Вип 39. Том 1. С. 345–351.
4. Качуринець Л.В. Віртуальних хор як необхідний педагогічний досвід в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Видавничий дім "Гельветика", 2022. Вип. 34. Том 3. С. 211–219.
5. Кириленко Я. Взаємодія тьютора та студента-диригента в умовах дистанційного навчання:

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВОКАЛЬНО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

комунікативні аспекти. *Музика в системі мистецької освіти : взаємини та протидії*. Одеса, 2021. С. 96–98. URL: http://music-art-and-culture.com/advanced_training.pdf (дата звернення: 25.07.2022).

6. Кокарева Е.О. Особливості занять з хорового диригування в умовах дистанційного навчання. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Вип. 204, С. 143–149.

7. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні. Харків: Вид-во КП “Міська друкарня”, 2020. 409 с.

8. Кушнір К.В., Белінська Т.В., Білозерська Г.О. Використання інноваційних технологій навчання в контексті вивчення диригентсько-хорових дисциплін у вищій школі. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2021. Вип. 80. Том 1. С. 26–29.

9. Лановенко-Мельник Н., Басовська С., Остапчук Л., Плакідюк О., Хохлан В. Особливості дистанційного навчання у вокально-педагогічній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 25. Том 1. С. 199–203.

10. Магійчин І., Григорів Л. Проблеми диригентської освіти крізь призму наукових досліджень у сучасній Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Видавничий дім “Гельветика”, 2020. Вип. 34. Том 3. С. 10–17.

11. Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом МОН України від 25.04.2013 № 466 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18> (дата звернення: 25.07.2022).

12. Цюра С. Розвиток диригентсько-хорової педагогіки в Україні: виклики сьогодення. *Молодь і ринок*. Щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2022. № 1(199). С. 170–175.

REFERENCES

1. Baranovska, I., Mozghalova, N., Baranovskyi, D. & Bordiuk, O. (2021). Vykorystannia zasobiv IKT u protsesi dystantsiinoho navchannia maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Use of ICT in the process of distance learning for future teachers of the art of music]. *Scientific notes of the National Pedagogical Dragomanov University*. Kyiv, Vol. 150, pp. 21–37. [in Ukrainian].

2. Eric Whitacre's. Virtual Choir. Available at: <https://ericwhitacre.com/the-virtual-choir> (Accessed 25 Jul. 2022). [in English].

3. Karpenko, E. (2021). Dystantsiine vyvchennia khorovykh dystsyplin: vtraty ta znakhidky [Distance learning of choral disciplines: losses and finds]. *Humanities science current issues*. Drohobych, Vol. 39, part 1, pp. 345–351. [in Ukrainian].

4. Kachurynets, L. (2022). Virtualnykh khor yak neobkhidnyi pedahohichniy dosvid v umovakh dystantsiinoho navchannia [Virtual choir as a necessary pedagogical experience under the conditions of distance learning]. *Humanities science current issues*. Drohobych, Vol. 34, Part 3, pp. 211–219. [in Ukrainian].

5. Kyrylenko, Ya. (2021). Vzaiemodiia tiutora ta studenta-dyryhenta v umovakh dystantsiinoho navchannia: komunikatyvni aspekty [Tutor and student-conductor interaction in distance learning conditions: communicative aspects]. *Music in the art education system: relationships and opposition*. Odessa, pp. 96–98. Available at: http://music-art-and-culture.com/advanced_training.pdf (Accessed 25 Jul. 2022). [in Ukrainian].

6. Kokareva, E. (2022). Osoblyvosti zaniat z khorovoho dyryhuvannia v umovakh dystantsiinoho navchannia [Features of employments are after choral conducting in the conditions of the controlled from distance studies]. *Academic notes. Series: Pedagogical Sciences*. Kropyvnytskyi: EPC of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Vol. 204, pp. 143–149. [in Ukrainian].

7. Kukharenko, V. & Bondarenko, V. (2020). Ekstrene dystantsiine navchannia v Ukraini [Emergency distance learning in Ukraine]. Kharkiv, 409 p. [in Ukrainian].

8. Kushnir, K., Belinska, T., & Bilozerska, H. (2021). Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia v konteksti vyvchennia dyryhentsko-khorovykh dystsyplin u vyshchii shkoli [The use of innovative learning technologies in the context of studying conducting and choral disciplines in higher education]. *Scientific journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University. Series 5 Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives*. Kyiv, Vol. 80. Part 1. pp. 26–29. [in Ukrainian].

9. Lanovenko-Melnyk, N., Basovska, S., Ostapchuk, L., Plakydiuk, O. & Khokhlan, V. (2020). Osoblyvosti dystantsiinoho navchannia u vokalno-pedahohichniy diialnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Characteristics of distance learning in vocal and pedagogical activity of the future music art teacher]. *Innovative pedagogy*. Odessa, No. 25. Part 1, pp. 199–203. [in Ukrainian].

10. Matiichyn, I. & Hryhoriv, L. (2020). Problemy dyryhentskoi osvity kriz pryзму naukovykh doslidzhen u suchasni Ukraini [Problems of conducting education through the prism of scientific research in modern Ukraine]. *Humanities science current issues*. Drohobych, Vol. 34, Part 3, pp. 10–17. [in Ukrainian].

11. Polozhennia pro dystantsiine navchannia, zatverdzhene nakazom MON Ukrainy vid 25.04.2013 [Regulations on distance learning, approved by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine]. No. 466 (with changes). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18> (Accessed 25 Jul. 2022). [in Ukrainian].

12. Tsiura, S. (2022). Rozvytok dyryhentsko-khorovoi pedahohiky v Ukraini: vyklyky sohodennia [Development of conductor and choral pedagogy in Ukraine: challenges of today]. “Youth and market”. *Monthly scientific-pedagogical journal*. Drohobych, No. 1(199). pp. 170–175. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.06.2022